

- безпекою розвитку підприємства: монографія / Н. В. Куркин. – Днепропетровск: Арт-Пресс, 2004. – 452 с.
19. Мунтян В. І. Економічна безпека України: монографія / В. І. Мунтян. – К.: КВІЦ, 1999. – 462 с.
20. Правова інформатика [Текст] : Підручник ; за ред. В. Дурдинця, Є. Моїсєєва та Швеця. – 2-е вид. перер. та доп. – К. : ТОВ “ПанТот”, 2007. – 524с.
21. Соловьев В.П. Инновационная деятельность как системный процесс в конкурентной экономике (Синергетические эффекты инноваций). – Киев: Фенікс, 2004. – 560 с.
22. Галушко Є.С. Підвищення ефективності використання інноваційного потенціалу в умовах переходу до ринкових відносин (на прикладі промислових підприємств Донбасу): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон.наук: спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / Є.С. Галушко. – Донецьк, 1999. – 23 с.
23. Шкарлет С. М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект: монографія / С. М. Шкарлет. – К.: Книжк. Вид-во НАУ, 2007. – 435 с.
24. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: Монографія. / Т.Г. Васильців – Львів: Арал, 2008. – 384 с.
25. Кириченко А. А. Методологічні основи економічної безпеки суб'єктів господарювання в трансформаційній економіці / А. А. Кириченко, Ю. Г. Кім // Актуальні проблеми економіки.– 2008. – № 12 (90). – С. 53-65.
26. Лысенко Ю. Г. Механизмы управления экономической безопасностью / Ю. Г. Лысенко, С. Г. Мищенко, Р. А. Руденский. – Донецк : ДонНУ, 2002. – 178 с.
27. Лабунська С.В. Концептуальні підходи до оцінки інноваційної спроможності підприємств / С.В. Лабунська // Управління розвитком. – Х.: Вид. ХНЕУ. – 2011. – №21(118). – С. 84-89.
28. Маляревський Ю.Д. Прокопішина О.В. Управління економічною безпекою зовнішньоекономічної діяльності підприємства: обліково-аналітичні аспекти. / Ю.Д.Маляревський, С.В.Лабунська, – Х.: Вид. ХНЕУ, 2009. – 159 с.

Аннотація. Предложен подход к определению уровня инновационной способности предприятия путем объединения оценки инновационного потенциала и инновационных бизнес-возможностей в контексте соблюдения устойчивого равновесия системы безопасности деятельности субъекта хозяйствования.

Ключевые слова: инновационный потенциал, экономическая безопасность предприятия, субъект хозяйствования.

Annotation. Suggested by the approaches to assessing the level of innovation capabilities of the enterprise by combining the assessment of innovative capacity, innovative business opportunities and the terms of the stable equilibrium of the economic security of the entity.

Keywords: innovation potential, economic security of the entity, a business entity.

*Рецензент д.е.н., професор ХНЕУ Пилипенко А.А.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.*

УДК 658.511.003.13

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ФАКТОРІВ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Літвінов О.С., к.е.н., доцент (ОНЕУ)

В статті наведено методику розрахунку рівня енергетичної безпеки. Запропоновано та обґрунтовано фактори енергетичної безпеки, які згруповано за ієрархічним принципом.

Ключові слова: енергетична безпека, фактори енергетичної безпеки, методика розрахунку рівня енергетичної безпеки, енергосмість.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. Проблема підвищення рівня національної безпеки держави є особливо актуальною зважаючи на кризові явища, які спостерігаються в країні протягом останніх років. Енергетична безпека України є складовою економічної безпеки, яка є однією з шести сфер загальної системи національної безпеки України. Значення енергетичної безпеки в системі складових національної безпеки

України підкреслює значення кількісного розрахунку рівня енергетичної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Одна з найбільш вдалих, на наш погляд, методик кількісної оцінки стану енергетичної безпеки була розроблена науковцями із Дніпропетровська під керівництвом А.І. Шевцова [1, с. 66-80]. Згідно результатів їх досліджень, стан енергетичної безпеки може змінюватись в широкому діапазоні, починаючи

від стану «відсутності загроз» і закінчуючи станом «порушення енергетичної безпеки», коли потрібно вживати державних заходів з ліквідації наслідків такого порушення.

Під «порушенням енергетичної безпеки» вони вважають такий стан, коли, внаслідок негараздів у паливно-енергетичній сфері, не задовольняються умови нормального функціонування держави, а саме: порушено енергозабезпечення народного господарства і населення; втрачена енергетична незалежність, тобто керівництво країни не може вільно (без тиску на нього) приймати стратегічні економічні і соціальні рішення; порушено екологічну безпеку в загальнодержавному масштабі (вимагає державного втручання для ліквідації наслідків); порушено соціальну стабільність (масові виступи, страйки, акти непокорі).

Для розрахунку рівня енергетичної безпеки використовується метод “згортки” з коефіцієнтами важливості окремих компонентів на більш низьких рівнях. Згорнутий показник “Стан енергетичної безпеки” у дніпропетровських науковців розбитий на чотири компоненти (відповідно можливим порушенням), кожен з яких отримав свій коефіцієнт важливості для згорнутого показника. Ці показники нормуються таким чином, щоб мінімальне (гірше) їхнє значення дорівнювало 0, а максимальне (краще) – 1, після чого за допомогою коефіцієнтів важливості розраховується розмір згорнутого вектора – рівня енергетичної безпеки. Кожен з чотирьох вищезазначених компонентів може бути представлений як згорнутий вектор в структуру якого входять показники більш низьких рівнів.

До показників енергозабезпечення автори відносять [1, с. 66-80]: достатність поставок, якість енергоносіїв, рівномірність поставок, рентабельність виробництва, рівень заборгованості за ПЕР, ефективність енерговикористання. До показників які характеризують стан енергетичної незалежності: залежність від імпорту ПЕР, монопольне постачання, державне володіння підприємствами ПЕК, контроль держави за постачанням енергоресурсів. До показників екологічної прийнятності енергетики: екологічного збитку, екологічної чистоти виробництва, відхилення питомого екологічного забруднення від стандартного, ефективність вкладень в екологію, компенсації екологічного збитку, інтенсивності техногенних навантажень району. До групи показників соціальної стабільності: енергозабезпечення населення, екологічні дії ПЕК на населення, добробут персоналу виробництв ПЕК, соціальні напруги.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Найбільш вдалим методичним підходом по кількісному визначенню рівня енергетичної безпеки, на нашу думку, є метод запропонований науковцями під керівництвом А.І.Шевцова [1, с. 66-80]. Мінусами

цього методу є вибір та групування компонентів агрегованого показника – енергетичної безпеки.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Стан енергетичної безпеки часто оцінюється на якісному, описовому рівні. Це приводить до суперечливих висновків. Тому доцільніше використовувати кількісні оцінки, які будуть менш суб'єктивними і більш детальними. Також важливим є питання визначення факторів, які впливають на рівень енергетичної безпеки. Така кількісна оцінка можлива на базі чітко окресленої групи показників, факторів або індикаторів. Система показників енергетичної безпеки, у загальному випадку, повинна характеризувати всі сторони енергетичної безпеки держави. Завданням статті є обґрунтування і групування факторів енергетичної безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. По-перше, ми вважаємо, що частина факторів, вказаних вищезазначеними авторами, не мають прямого відношення до поняття енергетична безпека. Так, на рівень енергетичної безпеки не впливає рівень екологічної прийнятності енергетики та показники соціальної стабільності. Ці показники, на нашу думку, визначають окремі частини національної безпеки – екологічну та соціальну безпеку, а також частково входять в інші показники енергетичної безпеки – надійність енергопостачання і економічна доступність кінцевих ПЕР для населення, мотивація праці робітників ПЕК.

Крім того, ми не згодні із структурою агрегованих показників. В якості первинних факторів ми пропонуємо використовувати фактори, які впливають на виконання функцій ПЕК. Тобто, енергетична безпека залежить від двох факторів: надійне енергозабезпечення споживачів та економічна доступність ПЕР. В свою чергу кожен з цих факторів залежить від інших факторів нижчого рівня ієрархії.

Надійне енергозабезпечення споживачів, на нашу думку, залежить від таких факторів: відмов елементів системи; помилок експлуатаційного персоналу; зниження забезпеченості ПЕК ресурсами в порівнянні з заданими обсягами. Розглянемо більш докладно кожен з них.

Відмови елементів системи можуть виникнути в результаті старіння (внутрішні збурювання), а також у результаті зовнішніх збурювань: ненавмисних (природні явища) і навмисних. Навмисні зовнішні збурювання викликані діяльністю людей, яка може здійснюватися по економічних і політичних мотивах. Помилки експлуатаційного персоналу визначаються: рівнем якості роботи, рівнем кваліфікації експлуатаційного персоналу, а також рівнем ефективності систем автоматичного керування і контролю за режимом роботи системи.

Найбільш складно визначити рівень забезпеченості ПЕК енергоресурсами. На першому

рівні ієрархії цей показник залежить від наступних факторів: надійність постачань ПЕР, наявність альтернативних можливостей для задоволення потреб у ПЕР. У свою чергу надійність постачань ПЕР залежить від таких факторів: у першу чергу, від розміру енергоспоживання; у другу, від диверсифікованості джерел постачань первинних ПЕР. Розмір загального енергоспоживання залежить: від розміру енергоспоживання в матеріальній сфері і від споживання енергії в нематеріальній сфері. Розмір енергоспоживання в матеріальній сфері залежить від розміру ВВП і від ефективності використання енергії при виробництві одиниці ВВП. Розмір споживання ПЕР населенням залежить від кількості людей проживаючих на території держави і розміром енергоспоживання в розрахунку на одну людину.

Надійність постачань ПЕР у зв'язку з питомою вагою окремих джерел постачань визначається двома факторами: диверсифікованістю внутрішніх та зовнішніх постачань ПЕР. Диверсифікованість внутрішніх постачань визначається трьома компонентами: рівнем диверсифікованості внутрішніх постачань по різних родовищах ПЕР; рівнем націоналізації внутрішніх постачань ПЕР; рівнем націоналізації внутрішньодержавних засобів транспорту ПЕР. Диверсифікованість зовнішніх постачань визначається п'ятьма компонентами: рівнем диверсифікованості зовнішніх постачань по різних родовищах ПЕР; рівнем диверсифікованості зовнішніх постачань по різних джерелах (власниках) ПЕР; рівнем диверсифікованості зовнішніх постачань по різних джерелах (власниках) засобів транспорту ПЕР; рівнем диверсифікованості по національній ознаці джерел зовнішніх ПЕР; рівнем диверсифікованості по національній ознаці засобів транспортування зовнішніх ПЕР. Наявність альтернативних можливостей для задоволення потреб у ПЕР визначається: наявністю альтернативних можливостей постачань ПЕР для задоволення дефіциту, що виник через зрив постачань; забезпеченістю ПЕК необхідними запасами кожного виду ПЕР; можливістю переходу частини споживачів на альтернативний вид ПЕР. В свою чергу перехід частини споживачів на альтернативний вид ПЕР залежить від: можливості споживачів у короткий термін змінити структуру власного ПЕР; можливості ПЕК забезпечити споживачів цими ресурсами. Можливість ПЕК визначається наявністю джерел і засобів транспортування альтернативного виду ПЕР.

На цьому ми закінчили характеристику першого первинного фактора енергетичної безпеки - надійність енергозабезпечення споживачів.

Другий фактор - економічна доступність ПЕР. Економічна доступність визначається двома підфакторами: вартістю ПЕР і наявністю можливості в споживачів сплачувати за спожиті ПЕР. Рівень вартості конкретного виду ПЕР залежить від вартості первинних видів ПЕР у внутрішніх і зовнішніх

підприємств-виробників. Вартість у внутрішніх підприємств-виробників визначається: розміром сумарних витрат на виробництво, розміром сумарного прибутку при виробництві даного виду ПЕР, розміром сумарних відрахувань державі у виді податків, акцизів, рент тощо. Вартість ПЕР із зовнішніх джерел визначається: вартістю ПЕР у виробників і вартістю транспортування ПЕР. Можливість споживачів сплачувати за спожиті ПЕР розділяється в залежності від видів споживачів на можливість оплачувати ПЕР населенням, державою і суб'єктами господарювання. При цьому набирають сили супутні фактори: рівень ефективності роботи зі збору оплати за ПЕР; соціально-економічне положення суб'єктів кожного споживчого сектора. У свою чергу рівень ефективності роботи зі збору оплати за ПЕР визначається: рівнем роботи з обліку споживання ПЕР і рівнем контролю за оплатою спожитих ПЕР.

На цьому ми завершили характеристику другого фактора, що впливає на енергетичну безпеку - економічна доступність ПЕР.

Таким чином, загальне число факторів усіх рівнів структурної ієрархії, що визначають рівень показника "Енергетична безпека держави" - 67. Найбільше число рівнів ієрархічної структури має фактор "Надійність енергопостачання споживачів". Фактори які його визначають по компонентно розподілені на п'ятьох рівнях ієрархічної структури. 42 фактори визначають рівень показника першого рівня ієрархії - "Надійність енергопостачання споживачів". Рівень іншого показника першого рівня ієрархії - "Економічна доступність ПЕР" визначають 23 фактори.

Процес оцінки рівня підсумкового показника "Енергетична безпека" проходить в зворотному порядку. На початку відбувається оцінка рівня показника що знаходиться на найнижчому рівні ієрархії по відношенні до підсумкового показника. Рівень показника, що знаходиться на верхніх рівнях ієрархії оцінюється після оцінки рівня всіх показників-факторів вхідних у нього і його визначальних. Ми будемо називати ці фактори кінцевими. З загальної кількості факторів 39 факторів-показників є кінцевими. Кінцеві фактори розташовуються на різних рівнях структурної ієрархії, починаючи з третього закінчуючи шостим.

Висновки даного дослідження і перспективи подальших розробок у цьому напрямку. Результатом наукової статті є визначення факторів енергетичної безпеки. Загальна кількість запропонованих факторів – 67. Також запропоновано використовувати для кількісної оцінки рівня енергетичної безпеки метод "згортки" з коефіцієнтами важливості окремих компонентів на більш низьких рівнях. Подальшою перспективою досліджень можуть бути кількісне визначення коефіцієнту важливості окремих факторів, а також безпосередньо розрахунок рівня показника енергетичної безпеки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Шевцов А.І., Земляний М.Г., Вербинський В.В., Швитай В.В. Формування

енергетичних балансів держави в контексті енергетичної безпеки: Тези доповідей міжнародної конференції „Енергетична безпека Європи. Погляд у 21 століття”. – Київ: УЕЗ, 2001. – С. 76-81.

Анотація. В статті приведена методика расчета уровня энергетической безопасности. Предложены и обоснованы факторы энергетической безопасности, сгруппированные по иерархическому принципу.

Ключевые слова: энергетическая безопасность, факторы энергетической безопасности, методика расчета уровня энергетической безопасности, энергоёмкость.

Summary. To the article methodology of calculation of power strength security is driven. The factors of power safety, that is grouped on hierarchical principle, are offered and reasonable.

Keywords: power safety, factors of power safety, methodology of calculation of power strength security, power-hungryness.

Рецензент д.е.н., професор ОНЕУ Янковий О.Г.

Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.

УДК 65.012

СУЧАСНИЙ СТАН СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ М'ЯСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Лотарев А. Г., нач. управління міжнародного співробітництва (УЕП «КРОК»)

Розглянуто сучасний стан системи економічної безпеки м'ясопереробних підприємств. Визначено основні проблеми та запропоновано шляхи їх вирішення.

Ключові слова: економічна безпека, м'ясопереробні підприємства, фактори впливу на економічну безпеку.

Постановка проблеми. Економічний стан в Україні характеризується наявністю значної кількості факторів як внутрішніх, так і зовнішніх, які впливають на функціонування як держави в цілому, так і окремих сегментів економіки зокрема. Швидкі зміни економічної ситуації в країні, що, зокрема, пов'язані зі світовою продовольчою та фінансовою кризами, вимагають посилення уваги до виробників і переробників м'ясної продукції та до вирішення проблеми мінімізації загроз та забезпечення економічної безпеки їх функціонування та розвитку.

Аналіз досліджень і публікацій. Різні аспекти вдосконалення системи економічної безпеки суб'єктів господарювання сучасності відображені у працях сучасних науковців, а саме: І.А. Белоусової, О.А. Кириченко, М.П. Денисенка, В.С. Сідака, С.М. Лаптева, С.А. Єрохіна, О.І. Захарова, П.Я. Пригунова, Г.В. Козаченка, О.М. Ляшенко, М.В. Куркіна, Л.Г. Шемяєвої та інших вчених [1-8].

Українські науковці роблять вагомий внесок у розробку понятійного апарату теорії економічної безпеки підприємства, класифікації загроз, механізмів забезпечення економічної безпеки та надають пропозиції щодо критеріїв оцінки стану економічної безпеки суб'єктів господарювання. Дослідженнями різних аспектів розвитку вітчизняної м'ясної промисловості займаються такі вчені як Г. Кундєєва, І. Корнієнко, Н. Московська та ін. [9-11].

Не вирішені раніше частини загальної проблеми. Система економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності є предметом багатьох наукових досліджень та дискусій, у межах яких розглядаються різні аспекти її формування та удосконалення. Окремо ж досліджуються і загальні питання функціонування підприємств м'ясопереробної галузі. При цьому, проблеми забезпечення економічної безпеки таких підприємств, що є досить актуальними з огляду на фінансову та продовольчу кризи, мало досліджені в працях зарубіжних та вітчизняних учених.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є аналіз характеру впливу факторів на стан та розвиток системи економічної безпеки м'ясопереробних підприємств України.

Для досягнення визначеної мети було виконано наступні завдання:

– здійснено характеристику м'ясопереробних підприємств, як предмету досліджень з економічної безпеки;

– оцінено вплив внутрішніх і зовнішніх факторів на стан економічної безпеки м'ясопереробних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з Законом України «Про безпечність та якість харчових продуктів» [12] суб'єктом господарювання є юридична особа незалежно від форми власності, а також фізична особа – суб'єкт підприємницької